

INFORMACIJA
o polaznim osnovama za pregovore sa Međunarodnom bankom za obnovu i razvoj
(IBRD) za Projekat „Institucionalni razvoj i jačanje poljoprivrede – dodatno finansiranje
(MIDAS)”

Cilj predloženog Dodatnog finansiranja, u iznosu od 3 miliona eura, je proširivanje obima Projekta institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede u Crnoj Gori (MIDAS) koji postiže dobre rezultate. MIDAS se finansira iz zajma IBRD u iznosu od 11 miliona eura i granta Globalnog fonda za zaštitu životne sredine (GEF) u iznosu od 4 miliona SAD dolara, a postao je operativan u julu 2009. godine. Kredit će biti potpisan na period od 15 godina, sa 5 godina grace perioda, tako da će otplata kredita početi 2021. godine, a završiti 2031. godine. Na kredit će primjenjivati fiksna kamatna stopa, a konačna visina kamatne stope biće utvrđena tokom pregovora. Naknada za obradu zahtjeva, iznosiće jednu četvrtinu procenta (0.25%) od iznosa kredita, dok će na nepovučena sredstva primjenjivati naknada od 0.25% na nepovučeni iznos zajma. Sredstva kredita je moguće povlačiti do 30. marta 2019. godine. Pregovori za navedni kreditni aranžman, planirani su za 6. i 7. jul 2017. godine.

Do danas su izvršene isplate po projektu MIDAS u visini od 99,5% zajma IBRD i 87% granta GEF-a. Projekat MIDAS je ostvario značajan doprinos pružajući podršku Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja u snaženju ruralnih oblasti i boljoj pripremljenosti u pravcu ispunjavanja zahtjeva u procesu pristupanja Evropskoj uniji (EU), razvoju potrebnih institucija i kapaciteta za pružanje podrške ovom sektoru na način koji je u skladu sa pretpristupnim zahtjevima EU. Najuspješniji element projekta MIDAS bio je obezbjeđivanje grantova po uzoru na šemu pretpristupne finansijske podrške EU, pod nazivom Instrument za pretpristupnu pomoć za ruralni razvoj (IPARD) za poljoprivredna gazdinstva (odnosno poljoprivredne proizvođače) kroz strukture Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR). Ovaj pristup je ostvario tri svrhe: (i) pružena je finansijska podrška za poboljšanje produktivnosti; (ii) pružena je podrška postepenom prilagođavanju poljoprivrednih gazdinstava finansijskom i pravnom okviru EU; i (iii) povećan je kapacitet institucija Crne Gore za upravljanje finansijskim programima koje finansira EU, u ovom slučaju uglavnom IPARD.

Ovim Dodatnim finansiranjem će se omogućiti dalje proširivanje do sada postignutog jačanja institucionalnih kapaciteta za upravljanje javnim fondovima koji su opredijeljeni za podršku poljoprivrede. Obezbiđiće se dodatni resursi za jačanje kapaciteta svih subjekata za implementaciju i struktura koje su uključene u upravljanje mjerama IPARD-a. Takođe će se uvesti sistemi, procesi i aplikacije koje su neophodne za sprovođenje direktnih plaćanja koje će, zajedno sa registrom poljoprivrednih gazdinstava, sistemom registracije i identifikacije stočnog fonda, predstavljati osnov novonastajućeg Integrisanog sistema administracije i kontrole.

Predloženi Razvojni ciljevi projekta su isti kao za projekat MIDAS, a to su: (i) poboljšati pružanje državne pomoći za održivu poljoprivredu i ruralni razvoj na način koji je u skladu sa pretpristupnim zahtjevima EU; (ii) povećati iskustvo nadležnih organa Crne Gore u pogledu upravljanja grantovima za ruralni razvoj u skladu sa osnovnim pravilima EU-IPARD-a, i (iii) pružiti podršku odabranom broju poljoprivrednih gazdinstava i kapaciteta prehrambene industrije u pravcu postizanja standarda EU.

Pored toga, predloženi projekat Dodatnog finansiranja osmišljen je tako da se u značajnoj mjeri bazira na jednom od tekućih projekata MIDAS-a, kao i da se njegova implementacija nastavi putem istih aranžmana. U tom cilju, projekat Dodatnog finansiranja sastoji se iz tri komponente: Komponenta 1 – Jačanje programa ruralnog razvoja MPRR; Komponenta 2 – Jačanje

administrativnih i upravljačkih kapaciteta MPRR u skladu sa pretpristupnim zahtjevima EU; i
Komponenta 3 – Upravljanje, monitoring i ocjena projekta.

Komponenta 1: Jačanje programa ruralnog razvoja u MPRR (0,885 miliona eura)

- Nadogradnja pozitivnog iskustva iz MIDAS-a kroz koji je pružena podrška Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja, utvrđivanje mjera koje treba podržati kroz njegov program ruralnog razvoja, i osmišljavanje i pilot realizacija sistema za sprovođenje njegove podrške poljoprivrednicima na način usklađen sa praksom EU – ostaće jedna od ključnih aktivnosti projekta. U ovom trenutku projekat podržava obezbjeđenje bespovratnih (grant) sredstava za postepeno uvođenje IPARD pristupa u cilju unapređenja konkurentnosti poljoprivrednog sektora. Uz Dodatno finansiranje, obim mjera ruralnog razvoja koje će moći da budu podržane kroz projekat u okviru ove komponente biće proširen, budući da će program imati za cilj da uvede mjere kojima će moći da se podrže: (i) oblasti u kojima vladaju prirodna ograničenja, (ii) ekološki fokusirane oblasti; (iii) ozelenjavanje; (iv) katuni; (v) organska poljoprivreda i (vi) ljekovito i aromatično bilje. Ove mjere će se definisati u toku realizacije Dodatnog finansiranja i one će morati da uzmu u obzir studije o oblastima sa prirodnim ograničenjima i ekološki fokusiranim oblastima koje su u procesu nabavke u okviru tekućeg projekta MIDAS, kao i nacionalni program podrške koje Ministarstvo planira da sprovede u toku istog perioda. Odluka o mjerama koje će se finansirati u okviru ovog Dodatnog finansiranja zavisice takođe od raspoloživosti i adekvatnosti mehanizama za praćenje njegove realizacije. Podrška Dodatnim finansiranjem ostvarivaće se kroz sistem direktnih plaćanja koji će se zasnivati na informacijama dobijenim iz registra poljoprivrednih gazdinstava koji je podržan kroz MIDAS i unakrsno provjeren kroz LPIS koji se realizuje uz pomoć EU i koji je osmišljen na bazi zajedničkih protokola.
- Detalji o mjerama, kao što su konkretne aktivnosti koje će se finansirati, o kriterijumima za podnosiocima zahtjeva, zahtjevima koji uključuju ekološku i socijalnu zaštitu, i pravila i administrativne procedure koje uključuju kvalifikaciju, autorizaciju, vršenje provjera na terenu, računovodstvo i isplate biće detaljno sadržani u Priručniku o pravilima i procedurama za sprovođenje sistema direktnih plaćanja koji će izraditi MPRR pod nadzorom Svjetske banke. Ovaj dokument će biti usklađen sa budućim zahtjevima EU u vezi sa direktnim plaćanjima. Priručnik, zadovoljavajući za Banku, oslanjaće se na prethodno korišćene procedure za sprovođenje grant programa u okviru projekta MIDAS i tekućih projekata tipa IPARD, kao i nacionalnog programa za podršku direktnim plaćanjima.
- Postupci interne kontrole za poboljšanje transparentnosti i mogućnosti praćenja implementacije programa biće uspostavljeni paralelno sa kapacitetima uključenih kadrova i institucija, i kao takvi će povećati njihovu usklađenost sa kriterijumima i zahtjevima EU u pogledu direktnih plaćanja. Kroz taj proces, institucije MPRR, a naročito Agencija za plaćanje, ojačaće dalje svoje institucionalne kapacitete kako bi mogli da ispune sve zahtjeve jedne kompletne Agencije za plaćanje, dok će se u isto vrijeme nastaviti sa primjenom uspješnog pristupa projekta MIDAS da se najbolje uči kroz primjenu, uvođenjem procedura koje EU zahtijeva u realizaciji direktnih plaćanja. U toku ostvarivanja ovog programa, MPRR će u mogućoj

mjeri postepeno uvoditi standarde EU i na taj način takođe pomagati proces postepenog učenja korisnika na putu usklađivanja sa sve potrebnijim standardima i dokumentacijom.

- Projektom će takođe nastaviti da se pruža podrška mehanizmu rješavanja žalbi i prigovora, nadograđujući se na pozitivno iskustvo projekta MIDAS. Ovaj mehanizam se pokazao kao djelotvoran pomažući u smislu odvratanja od prevara i korupcije, povećanja odgovornosti, transparentnosti i predusretljivosti prema korisnicima i povećanja učešća zainteresovanih strana u projektu. Nosilac implementacije je stekao dobre reference u registrowanju, praćenju i izvještavanju o primljenim žalbama. Priručnikom će se utvrditi detaljne smjernice za postupanje sa žalbama; sastav i uloga komisija za ocjenu i žalbe; i zahtjevi u pogledu objelodanjivanja podataka, navodeći da sve procedure i informacije o postupanju sa žalbama treba da se postave na sajtu projekta kako bi se osigurala puna transparentnost procesa.

Komponenta 2: Jačanje administrativnih i upravljačkih kapaciteta MPRR u skladu sa pretpristupnim zahtjevima EU (1,815 miliona eura)

- Kroz ovu komponentu će se dalje podržati MPRR u građenju osnovnih elemenata rudimentarnog Integrisanog sistema administracije i kontrole (IACS) koji će obezbijediti platformu sa koje će se ispunjavati zahtjevi za sprovođenje, upravljanje i kontrolu implementacije Zajedničke poljoprivredne politike (CAP). Glavni elementi IACS sastoje se od: (i) osnovnih poljoprivrednih registara (registar poljoprivrednih gazdinstava, informacioni sistem zemljišnih parcela, registar stočnog fonda); (ii) posebnih registara (registar vlasničkih prava, registar prijava za dobijanje pomoći, registar klijenata); (iii) administrativnih kontrola; i (iv) direktne kontrole na terenu.
- Iako je Crna Gora već uspostavila Registar stočnog fonda i Registar poljoprivrednih gazdinstava, i u procesu je izrade informacionog sistema o zemljišnim parcelama (LCIS) uz podršku EU kroz IPA fondove, ipak treba preduzeti više koraka kako bi se razvile neophodne veze i interfejsi između baza podataka koje sačinjavaju kontrolni sistem neophodan za sprovođenje punog IACS. Rudimentarni sistem IACS razvijen u okviru projekta biće testiran u toku pilot projekta direktnih plaćanja.

Komponenta 3: Podrška za upravljanje, monitoring i ocjenu projekta (0,3 miliona eura)

- Ovom komponentom će se nastaviti podrška za MPRR u upravljanju svakodnevnim aktivnostima na sprovođenju projekta, kao i praćenju i ocjeni njegovih efekata. Mali tim za upravljanje projektom (PMT) koji je formiran u okviru projekta MIDAS nastaviće da radi pod vođstvom projekt koordinatora/generalnog direktora Agencije za plaćanje u MPRR. Ovaj tim će se sastojati od projekt menadžera, stručnjaka za monitoring i evaluaciju, i stručnjaka za životnu sredinu koji neće biti angažovan na puno radno vrijeme. Moći će da se angažuju dodatni lokalni konsultanti sa specifičnim stručnim znanjima koja budu potrebna u toku realizacije Dodatnog finansiranja. U toku sprovođenja projekta MIDAS, MPRR je radio na uključivanju aktivnosti monitoringa i evaluacije u sve procese u okviru struktura ministarstva. Kao takvi, monitoring i evaluacija projektnih aktivnosti dobijaće podršku i od Upravljačkog tijela, koje je zaduženo

za monitoring i evaluaciju programa ruralnog razvoja MPRR, i od Agencije za plaćanje, koja će obezbjeđivati podatke o sprovođenju pilot podrške kroz sistem direktnih plaćanja koja će biti uspostavljena u okviru projekta. U pogledu povjerilačkih zahtjeva Banke, aspekti nabavke i finansijskog upravljanja za projekat Dodatnog finansiranja sprovodiće se u okviru Jedinice za tehničku podršku (TSU) koja je formirana pod Ministarstvom finansija kako bi pružala usluge u vezi sa nabavkama i finansijskim upravljanjem resornim ministarstvima na način koji je definisan u Memorandumu o razumijevanju kojeg su potpisali MPRR i Ministarstvo finansija.

BROJ ZAJMA ____-__

Ugovor o zajmu

**Projekat dodatnog finansiranja za Projekat institucionalnog razvoja i jačanja
poljoprivrede**

između

CRNE GORE

i

MEĐUNARODNE BANKE ZA OBNOVU I RAZVOJ

Od

, 2016. godine

UGOVOR O ZAJMU

Ugovor od _____, 2016. godine, između CRNE GORE (»Zajmoprimac«) i MEĐUNARODNE BANKE ZA OBNOVU I RAZVOJ (»Banka«) za svrhu obezbjeđivanja dodatnog finansiranja za aktivnosti u vezi sa Originalnim projektom (kako je definisan u Dodatku uz ovaj Ugovor). Zajmoprimac i Banka su se ovim saglasili kako slijedi:

ČLAN I — OPŠTI USLOVI; DEFINICIJE

- 1.01. Opšti uslovi (kako su definisani u Dodatku uz ovaj Ugovor) čine sastavni dio ovog Ugovora.
- 1.02. Osim ako kontekst ne nalaže drugačije, izrazi napisani početnim velikim slovom korišćeni u ovom Ugovoru imaju značenje koje im je pripisano u Opštim uslovima ili Dodatku uz ovaj Ugovor.

ČLAN II — ZAJAM

- 2.01. Banka je saglasna da Zajmoprimcu pozajmi, u skladu sa uslovima koji su navedeni u ovom Ugovoru ili na koje se ovaj Ugovor poziva, iznos od tri miliona eura (3.000.000 eura), pri čemu se taj iznos može povremeno preračunati putem Konverzije valute u skladu s odredbama Odjeljka 2.08 ovog Ugovora (»Zajam«), kao pomoć u finansiranju projekta koji je opisan u Prilogu 1 ovog Ugovora (»Projekat«).
- 2.02. Zajmoprimac može povući sredstva Zajma u skladu sa Odjeljkom IV Priloga 2 ovog Ugovora.
- 2.03. Provizija za obradu zajma, koju plaća Zajmoprimac, iznosi jednu četvrtinu jednog procenta (0,25%) od iznosa Zajma.
- 2.04. Godišnja naknada za otvaranje kreditne linije, koju plaća Zajmoprimac, iznosi jednu četvrtinu jednog procenta (0,25%) za nepovućeni dio zajma.
- 2.05. Kamata koju plaća Zajmoprimac za svaki kamatni period je po stopi koja je jednaka Referentnoj stopi za Valutu Zajma uvećanu za Fiksnu kamatnu maržu; pod uslovom da se nakon Konverzije cijele glavnice ili bilo kog dijela glavnice Zajma, kamata koju plaća Zajmoprimac na taj iznos tokom Perioda konverzije utvrđuje u skladu sa relevantnim odredbama Člana IV Opštih uslova. Izuzetno od prethodnog, ako bilo koji iznos salda povučenog Zajma ostane neplaćen po dospeljeću i ako se to neplaćanje nastavi u periodu od trideset dana, onda se umjesto toga kamata koju plaća Zajmoprimac izračunava kako je to određeno u Odjeljku 3.02 (e) Opštih uslova.
- 2.06. Datumi plaćanja su 1. maj i 1. novembar svake godine.
- 2.07. Iznos glavnice Zajma otplaćuje se u skladu s odredbama Priloga 3 ovog Ugovora.
- 2.08. (a) Zajmoprimac može u bilo kom trenutku tražiti bilo koju od sljedećih Konverzija u uslovima Zajma kako bi se olakšalo prudencijalno upravljanje dugom: (i) promjenu Valute Zajma na Odobrenu valutu za ukupan iznos glavnice ili bilo koji dio glavnice Zajma, povučen ili nepovučen; (ii) promjenu osnovica za izračunavanje kamatne stope koja se primjenjuje (A) na ukupan iznos ili bilo

koji dio iznosa glavnice Zajma povučenog i neotplaćenog, sa varijabilne stope na fiksnu stopu ili obrnuto; ili (B) na ukupan iznos ili bilo koji dio iznosa glavnice Zajma povučenog i neotplaćenog, sa varijabilne stope na osnovu Referentne stope i varijabilne kamatne marže na varijabilnu stopu na osnovu fiksne referentne stope i varijabilne kamatne marže i obrnuto; (C) na ukupan iznos Zajma povučenog i neotplaćenog, sa varijabilne stope na osnovu varijabilne kamatne marže na varijabilnu stopu na osnovu fiksne kamatne marže; (iii) utvrđivanje limita varijabilne stope ili referentne stope koja se primjenjuje na ukupan iznos ili bilo koji dio iznosa glavnice Zajma povučenog i neotplaćenog uspostavljanjem kamatnog *cap-a* ili *collar-a* za varijabilnu stopu ili referentnu stopu.

- (b) Svaka konverzija koja se zatraži u skladu sa stavom (a) ovog Odjeljka koju je prihvatila Banka smatra se »Konverzijom«, kako je to definisano Opštim uslovima, i biće izvršena u skladu sa odredbama Člana IV Opštih uslova i Smjernicama o konverziji.
- [(c) Odmah po Datumu potpisivanja, za kamatni *cap* ili kamatni *collar* za koji je Zajmoprimac tražio da se isplati premija iz sredstava Zajma, Banka povlači sa računa Zajma, u ime Zajmoprimca, i sebi plaća iznose koji su potrebni za plaćanje bilo koje premije koja je dospjela na plaćanje u skladu sa Odjeljkom 4.05 (c) Opštih uslova, do iznosa koji se povremeno namijeni za svrhe navedene u tabeli iz Odjeljka IV Priloga 2 ovog Ugovora.

ČLAN III — PROJEKAT

- 3.01. Zajmoprimac izražava svoju posvećenost ciljevima Projekta. U tu svrhu, Zajmoprimac će sprovoditi Projekat preko Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR) u skladu sa odredbama Člana V Opštih uslova.
- 3.02. Ne ograničavajući se na odredbe Odjeljka 3.01 ovog Ugovora, i osim ako se Zajmoprimac i Banka ne dogovore drugačije, Zajmoprimac se stara da se Projekat sprovodi u skladu sa odredbama Priloga 2 ovog Ugovora.

ČLAN IV — STUPANJE NA SNAGU; RASKID

- 4.01. Dodatni uslov za stupanje na snagu sastoji se od sljedećeg, odnosno da je Zajmoprimac ažurirao Operativni priručnik za projekat koji je po formi i sadržini zadovoljavajući za Banku.
- 4.02. Rok za stupanje na snagu je devedeset (90) dana od datuma ovog Ugovora.

ČLAN V — PREDSTAVNIK; ADRESE

- 5.01. Predstavnik Zajmoprimca je njegov Ministar finansija.
- 5.02. Adresa Zajmoprimca je:

Ministarstvo finansija
Stanka Dragojevića 2
81000 Podgorica
Crna Gora
telefaks: 382 20 224 450

5.03. Adresa Banke je:

International Bank for Reconstruction and Development
1818 H Street, N.W.
Washington, D.C. 20433
United States of America

Teleks

Telefaks:

248423(MCI) or
64145(MCI)

1-202-477-6391

USAGLAŠENO u _____, _____, dana i godine navedenih na početku

CRNA GORA

Ovlašćeni predstavnik

Ime i prezime: _____

Funkcija: _____

**MEĐUNARODNA BANKA ZA
OBNOVU I RAZVOJ**

Ovlašćeni predstavnik

Ime i prezime: _____

Funkcija: _____

PRILOG 1

Opis Projekta

1. Cilj Projekta je: (i) poboljšati pružanje državne pomoći za održivu poljoprivredu i ruralni razvoj na način koji je u skladu sa pretpristupnim zahtjevima EU; (ii) povećati iskustvo nadležnih organa Crne Gore u pogledu upravljanja grantovima za ruralni razvoj u skladu sa osnovnim pravilima EU-IPARD-a, i (iii) pružiti podršku odabranom broju poljoprivrednih gazdinstava i kapaciteta prehrambene industrije u pravcu postizanja standarda EU.

Projekat se sastoji od sljedećih djelova:

Dio A. Jačanje programa ruralnog razvoja u MPRR

1. Povećavanje fondova ruralnog razvoja za ciljne mjere i oblasti:

Obezbjedenje grantova za ruralni razvoj za korisnike kako bi se podržale ciljne mjere i oblasti na način predviđen u Priručniku o pravilima i procedurama, uključujući, između ostalog: (a) realizaciju pilot programa direktnih plaćanja za grantove za ruralni razvoj u skladu sa regulativom EU i (b) sprovođenje sistema monitoringa za pomenuti program plaćanja.

2. Jačanje institucionalnih kapaciteta:

Obezbjedenje stručne pomoći, obuke, dobara i radova za sljedeće aktivnosti, između ostalog: (a) sprovođenje anketa o zadovoljstvu korisnika u vezi sa grantovima za ruralni razvoj; (b) sprovođenje kampanja za informisanje o grantovima za ruralni razvoj; (c) jačanje kapaciteta Zajmoprimca za pružanje pomoći potencijalnim Korisnicima u ispunjavanju standarda, izradi biznis planova i izradi zahtjeva za dobijanje grantova za ruralni razvoj; i (d) jačanje kapaciteta Zajmoprimca za izradu sistema vođenja evidencija za lokalne poljoprivredne proizvođače i unapređenje agroekoloških pristupa za ruralni razvoj.

Dio B. Jačanje administrativnih i upravljačkih kapaciteta MPRR

1. Upravljanje programima za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju koji su kompatibilni sa praksom EU:

Obezbjedenje stručne pomoći, obuke, dobara i radova za: (a) uspostavljanje u okviru MPRR Upravljačkog tijela u skladu sa regulativom EU koje će biti zaduženo za planiranje i ocjenu programa ruralnog razvoja Zajmoprimca, uključujući putem agroekoloških pristupa; (b) podršku Agenciji za plaćanje u skladu sa odgovarajućim zahtjevima EU; (c) izradu i sprovođenje Plana sistematizacije, uključujući obnavljanje i/ili izgradnju kapaciteta, onako kako se ocijeni neophodnim u tom planu.

2. Modernizacija informacionih menadžment sistema za poljoprivredu

Obezbjedenje stručne pomoći, obuke, dobara i radova kako bi se pomoglo u izgradnji osnovnih komponenti IACS Zajmoprimca, uključujući između ostalog softverske aplikacije, hardver i odgovarajuće procedure za implementaciju.

Dio C. Podrška za upravljanje, monitoring i ocjenu Projekta

Jačanje kapaciteta Zajmoprimca za upravljanje, monitoring i ocjenu Projekta kroz obezbjeđenje dobara i konsultantskih usluga, uključujući reviziju projekta, obuku i finansiranje Operativnih troškova.

PRILOG 2

Izvršenje Projekta

Odjeljak I. Implementacioni aranžmani

A. Institucionalni aranžmani

1. Zajmoprimac će tokom realizacije Projekta uspostaviti i održavati Upravni odbor Projekta, čiji će sastav i projektni zadatak biti prihvatljiv za Banku.
2. Zajmoprimac će tokom realizacije Projekta uspostaviti i održavati tim za upravljanje projektom, čiji će sastav, osoblje, sredstva i projektni zadatak biti prihvatljivi za Banku.
3. TSU će biti zadužena za poslove nabavki, finansijskog upravljanja i isplata u okviru Projekta u skladu sa odredbama ovog Ugovora, Operativnog priručnika za Projekat, Priručnika o pravilima i procedurama, Plana nabavki i Memoranduma o razumijevanju i, u tom cilju, Zajmoprimac će tokom realizacije Projekta održavati TSU, čiji će sastav, osoblje, sredstva i projektni zadatak biti prihvatljivi za Banku.
4. Zajmoprimac će realizovati Projekat u skladu sa ovim Ugovorom, Operativnim priručnikom za Projekat i Priručnikom o pravilima i procedurama i neće izmijeniti, obustaviti, poništiti, odreći se ili na neki drugi način prestati da sprovodi bilo koju odredbu pomenutih Priručnika bez prethodne pismene saglasnosti Banke.

B. Antikorupcija

Zajmoprimac obezbjeđuje da se Projekat sprovodi u skladu sa odredbama o smjernicama o antikorupciji.

C. Potprojekti

1. Potprojekti u okviru Dijela A.1 Projekta biće odabrani, vrednovani, sprovedeni i ocijenjeni u skladu sa principima, procedurama i zahtjevima sadržanim u Priručniku o pravilima i procedurama, Smjernicama za nabavke i za angažovanje konsultanata, Smjernicama o antikorupciji i ESMF.
2. Zajmoprimac će obezbijediti svaki grant za ruralni razvoj u skladu sa Ugovorom o grantu za ruralni razvoj sa odgovarajućim Korisnikom pod uslovima koji su zadovoljavajući za Banku, što će uključivati sljedeće:
 - (a) grant za ruralni razvoj biće iskazan u eurima; i
 - (b) Zajmoprimac će steći prava koja su adekvatna da se zaštite njegovi interesi i interesi Banke, uključujući pravo da:
 - (i) obustavi ili prekine pravo Korisnika na korišćenje sredstava granta za ruralni razvoj, ili da ostvari refundiranje cjelokupnog iznosa ili bilo kojeg dijela granta za ruralni razvoj, ukoliko Korisnik ne ispuni bilo koju od svojih obaveza po Ugovoru o grantu za ruralni razvoj i
 - (ii) zahtijeva od svakog Korisnika da: (A) realizuje svoj potprojekat uz dužnu pažnju i efikasnost i u skladu sa zdravim tehničkim, ekonomskim, finansijskim, upravljačkim, ekološkim i socijalnim standardima i praksama koje su zadovoljavajuće za Banku, uključujući

i usklađenost sa odredbama Smjernica o antikorupciji koje se primjenjuju na druge primaocce sredstava zajma osim Zajmoprimca, i na ESMF; (B) obezbijedi, onoliko brzo koliko je neophodno, sredstva potrebna za tu svrhu; (C) pribavi dobra, radove i usluge koji se finansiraju iz granta za ruralni razvoj u skladu sa odredbama ovog Ugovora i Smjericama za nabavke i angažovanje konsultanata; (D) uspostavi i održava politike i procedure koje mu omogućavaju da prati i ocjenjuje, u skladu sa pokazateljima prihvatljivim za Banku, napredak potprojekta i postizanje njegovih ciljeva; (E) (1) uspostavi i održava sistem finansijskog upravljanja i izrađuje finansijske izvještaje u skladu sa dosljedno primijenjenim računovodstvenim standardima koji su prihvatljivi za Banku, na način koji je adekvatan da odražava i operacije i resurse i izdatke u vezi sa potprojektom; i (2) na zahtjev Banke ili Zajmoprimca, obezbijedi reviziju tih finansijskih izvještaja od strane nezavisnih revizora koji su prihvatljivi za Banku, u skladu sa dosljedno primijenjenim revizorskim standardima prihvatljivim za Banku i da tako revidovane izvještaje odmah dostavi Zajmoprimcu i Banci; (F) omogućiti Zajmoprimcu i Banci da izvrše uvid u potprojekat, njegove operacije i relevantne evidencije i dokumente i (G) pripremi i dostavi Zajmoprimcu i Banci sve informacije koje Zajmoprimac ili Banka opravdano zatraže u vezi sa gore navedenim.

3. Zajmoprimac će nakon toga ostvarivati svoja prava i izvršavati svoje obaveze po svakom Ugovoru o grantu za ruralni razvoj na takav način da zaštiti svoje interese i interes Banke i da ostvari ciljeve Zajma.

D. Zaštitne mjere

1. Zajmoprimac će realizovati Projekat u skladu sa Ekološkom procjenom (EA), Okvirom za politiku raseljavanja (RPF) i Okvirom za ekološko i socijalno upravljanje (ESMF), zavisno od slučaja, i neće mijenjati, obustaviti, poništiti ili odustati od bilo koje odredbe istih bez prethodne pismene saglasnosti Banke.
2. Zajmoprimac će obezbijediti da se sredstva Zajma ne koriste za finansiranje: (a) novih sistema za navodnjavanje ili proširenje postojećih sistema za navodnjavanje; (b) bilo kojih aktivnosti prerade poljoprivrednih proizvoda ili drugih aktivnosti koje bi mogle dovesti do povećanog zagađenja međunarodnih vodnih tijela; ili (c) nabavke pesticida.
3. Za svrhe Dijela B.1(c) Projekta i prije početka radova za svaku predloženu lokaciju, Zajmoprimac će: (a) dostaviti Banci na saglasnost: (i) predloženu lokaciju za pomenute radove i, gdje to zahtijeva EA i/ili RPF, prateći plan ekološkog upravljanja koji je specifičan za tu lokaciju, plan sticanja zemljišta i/ili plan raseljavanja i kontrolnu listu, gdje pomenuti planovi vezani za određene lokacije i kontrolna lista treba da budu po formi i sadržini zadovoljavajući za Banku i; (ii) predloženi ugovor za pomenute radove kako bi se osiguralo da odredbe pomenutih planova za određene lokacije i kontrolna lista budu na adekvatan način uključeni u pomenuti ugovor; i (b) osigurati da se ti radovi izvedu u skladu sa Okvirom za politiku raseljavanja.

Odjeljak II. Monitoring, izvještavanje i ocjena Projekta

A. Izvještaji o projektu

1. Zajmoprimac prati i ocjenjuje napredak Projekta i izrađuje Izvještaje o projektu u skladu sa odredbama Odjeljka 5.08 Opštih uslova i na osnovu indikatora koji su usaglašeni sa Bankom. Svaki Izvještaj o projektu obuhvata period od jednog

kalendarskog polugodišta i biće dostavljen Banci najkasnije četrdeset pet (45) dana nakon kraja perioda koji je obuhvaćen tim izvještajem.

B. Finansijsko upravljanje, finansijski izvještaji i revizija

1. Zajmoprimac će održavati ili stvoriti uslove za održavanje sistema finansijskog upravljanja u skladu sa odredbama Odjeljka 5.09 Opštih uslova.
2. Ne ograničavajući se na odredbe Dijela A ovog Odjeljka, Zajmoprimac će izraditi i dostaviti Banci, najkasnije četrdeset pet (45) dana nakon kraja svakog kalendarskog kvartala, privremene nerevidirane finansijske izvještaje za Projekat koji obuhvata taj kvartal, u formi i sadržaju koje Banka smatra prihvatljivim.
3. Zajmoprimac će osigurati reviziju svojih finansijskih izvještaja u skladu sa odredbama iz Odjeljka 5.09 (b) Opštih uslova. Svaka revizija finansijskih izvještaja obuhvata period od jedne (1) fiskalne godine Zajmoprimca, počev sa fiskalnom godinom u kojoj bude izvršeno prvo povlačenje na osnovu Avansa za pripreme za Projekat. Revidirani finansijski izvještaji za svaki takav period dostavljaju se Banci najkasnije šest (6) mjeseci nakon isteka tog perioda.

Odjeljak III. Nabavke

A. Opšti dio

1. **Dobra, radovi i usluge, osim usluga konsultanata.** Sva dobra, radovi i usluge, osim usluga konsultanata, koji su potrebni za Projekat i koji će se finansirati iz sredstava Zajma nabavljaju se u skladu sa zahtjevima koji su navedeni u Odjeljku I Smjernica za nabavke i odredbama ovog Odjeljka.
2. **Usluge konsultanata.** Sve usluge konsultanata koje su potrebne za Projekat i koje se finansiraju iz sredstava Zajma se nabavljaju u skladu sa zahtjevima koji su navedeni u Odjeljcima I i IV Smjernica za konsultante i odredbama ovog Odjeljka.
3. **Definicije.** Izrazi sa početnim velikim slovom koji se koriste dalje u tekstu ovog Odjeljka da bi se opisali konkretni metodi nabavke ili metodi revidiranja konkretnih ugovora od strane Banke odnose se na odgovarajući metod koji je opisan u Odjeljcima II i III Smjernica za nabavke i Odjeljcima II, III, IV i V Smjernica za konsultante, zavisno od slučaja.

B. Konkretna metode nabavke za dobra, radove i usluge, osim usluga konsultanata

1. **Međunarodno javno nadmetanje.** Osim ako drugačije nije određeno u stavu 2 koji slijedi, dobra, radovi i usluge, osim usluga konsultanata, nabavljaju se putem ugovora koji su dodijeljeni na osnovu Međunarodnog javnog nadmetanja.
2. **Ostale metode nabavki dobara, radova i usluga, osim usluga konsultanata.** Druge metode u nastavku, izuzev Međunarodnog javnog nadmetanja, mogu se koristiti za dobra, radove i usluge, osim usluga konsultanata, za ugovore definisane u Planu nabavki: (a) Lokalno javno nadmetanje, podložno izmjenama koje su navedene u stavu 3 ovog odjeljka; (b) Neposredno prikupljanje ponuda – šoping; (c) Neposredno ugovaranje; (d) Metode ili komercijalne prakse za koje se utvrdi da su prihvatljive za Banku i (e) Procedure učešća zajednice za koje se utvrdi da su prihvatljive za Banku.
3. Modifikacije postupka lokalnog nadmetanja u zemlji Zajmoprimca:

- (i) **Registracija:** (a) nadmetanje ne smije biti ograničeno na prethodno registrovana preduzeća; (b), gdje je potrebna registracija, ponuđačima: (i) će biti dopušteno da u prihvatljivom roku završe proces registracije, i (ii) neće im biti uskraćena registracija iz razloga koji nisu povezani sa njihovim kapacitetom i sredstvima za uspješnu realizaciju ugovora, što se provjerava putem postkvalifikacije.
- (ii) **Prihvatljivost:** inostrani ponuđači neće biti isključeni iz nadmetanja i domaćim ponuđačima neće biti data bilo kakva prednost.
- (ii) **Procedure:** »Otvoreni postupci« se poštuju u svim slučajevima. Poziv za dostavljanje ponuda se oglašava u najmanje jednom tiražnom domaćem dnevnom listu, kojim se ostavlja najmanje trideset (30) dana za izradu i dostavljanje ponuda.
- (iii) **Pretkvalifikacija:** U slučajevima kada se zahtijeva pretkvalifikacija za veće ili kompleksne radove, poziv za pretkvalifikaciju za nadmetanje se oglašava u najmanje jednom (1) tiražnom domaćem dnevnom listu najmanje trideset (30) dana prije isteka roka za dostavljanje prijave za pretkvalifikaciju. U pretkvalifikacionim dokumentima se eksplicitno navode uslovi u pogledu minimalnog potrebnog iskustva, tehničkih i finansijskih zahtjeva.
- (iv) **Učešće preduzeća u državnom vlasništvu:** preduzeća u državnom vlasništvu u Crnoj Gori su kvalifikovana da učestvuju u nadmetanju samo ako mogu dokazati da su pravno i finansijski autonomna, da posluju u skladu sa privrednim pravom i da nisu zavisne agencije Vlade. Takvo preduzeće podliježe istim uslovima u pogledu garancije uz ponudu i činidbene garancije kao i ostali ponuđači.
- (v) **Tender dokumenta:** subjekti koji vrše nabavke koriste odgovarajuću standardnu dokumentaciju za nadmetanje za nabavku radova koja sadrži nacrt ugovora i uslove ugovora koje Banka smatra prihvatljivim.
- (vi) **Dostavljanje ponuda:** ponuđači mogu, po sopstvenom nahođenju, dostaviti ponude lično, putem dostavne službe ili poštom u bilo koje vrijeme prije isteka roka utvrđenog za dostavljanje ponuda.
- (vii) **Otvaranje i vrednovanje ponuda:** ponude se otvaraju javno i ako se dostavljaju dvije koverta koje sadrže tehničku komponentu i komponentu sa cijenom, obje se otvaraju simultano. Vrijeme otvaranja ponude je isto kao i istek roka za prijem ponuda ili odmah poslije toga, i ono će biti objavljeno, zajedno sa mjestom otvaranja ponuda, u dokumentima za poziv za dostavljanje ponuda. Vrednovanje ponuda se vrši uz striktno pridržavanje novčano mjerljivih kriterijuma koji su objavljeni u dokumentima za nadmetanje. Produženje važnosti ponude dozvoljeno je samo jednom za najviše trideset (30) dana. Neće se tražiti dalje produženje bez prethodnog odobrenja Banke. Ugovori se dodjeljuju kvalifikovanim ponuđačima koji su dostavili najniže vrjednovanu ponudu koja u znatnoj mjeri ispunjava potrebne uslove. Nisu dozvoljeni pregovori sa najniže vrjednovanim ponuđačem ili bilo kojim drugim ponuđačem.
- (i) **Usklađivanje cijena:** ugovori za građevinske radove koji duže traju (na primjer više od osamnaest (18) mjeseci) sadrže odgovarajuću klauzulu o usklađivanju cijena.

- (viii) **Odbijanje ponuda:** neće se odbiti sve ponude i neće se objaviti novi poziv za dostavljanje ponuda bez prethodne saglasnosti Banke.
- (ix) **Ugovori:** svi ugovori su u pisanoj formi, potpisani i ovjereni pečatom od strane ovlaštenih potpisnika naručioca i dobavljača i sadrže identične odredbe i uslove ugovora kao što su oni koji su sadržani u tenderskoj dokumentaciji.
- (x) **Garancije:** garancije uz ponudu ne treba da budu veće od dva procenta (2%) procijenjenog iznosa ugovora; a činidbene garancije ne treba da budu veće od deset procenata (10%). Avansna plaćanja izvođačima ne mogu se vršiti bez odgovarajuće garancije za povraćaj avansa. Tekst svih ovih garancija biće uključen u tender dokumenta i treba da bude prihvatljiv za Banku.
- (xi) **Pravo na uvid i reviziju:** svaki ugovor koji se finansira iz sredstava Zajma mora da predvidi da su dobavljači, izvođači i podizvođači dužni da omogućе Banci, na njen zahtjev, da izvrši uvid u njihove račune i evidencije koje se odnose na nabavke i izvršenje ugovora i da te račune i evidenciju revidiraju revizori koje imenuje Banka. Namjerna i materijalna povreda takve odredbe od strane dobavljača, izvođača ili podizvođača može postati opstruktivna praksa.
- (xii) **Prevara i korupcija:** Banka će proglasiti firmu ili pojedinca nepodobnim, bilo na neodređeno vrijeme ili za određeni period, za dodjelu ugovora koji finansira Banka, ako u bilo kojem trenutku utvrdi da je firma ili pojedinac, direktno ili preko zastupnika, uključen u koruptivno, prevarno, nedopušteno, prisilno ili opstruktivno djelovanje u konkurisanju za, ili u izvršavanju ugovora koji finansira grupa Svjetske banke.

C. Konkretnе metode nabavke usluga konsultanata

1. **Izbor zasnovan na kvalitetu i cijeni.** Osim ako nije drugačije određeno u stavu 2 teksta koji slijedi, usluge konsultanata se nabavljaju putem ugovora koji se dodjeljuju na osnovu izbora zasnovanog na kvalitetu i cijeni.
2. **Ostale metode nabavke usluga konsultanata.** Metode u nastavku, osim Izbora zasnovanog na kvalitetu i cijeni, mogu se koristiti za usluge konsultanata, za ugovore definisane Planom nabavki: (a) izbor u okviru fiksnog budžeta; (b) izbor po principu najmanjeg troška; (c) izbor zasnovan na kvalifikacijama konsultanata; (d) izbor pojedinačnih konsultanata i (e) procedure za izbor iz jednog izvora za izbor pojedinačnih konsultanata.

D. Nabavke operativnih troškova

Uvećani izdaci koji su uključeni u kategoriju Operativnih troškova mogu se nabaviti u skladu sa uspostavljenim administrativnim procedurama Zajmoprimca koje su prihvatljive za Banku.

E. Pregled odluka o nabavkama od strane Banke

Plan nabavki navodi one ugovore koji podliježu prethodnom pregledu od strane Banke. Svi ostali ugovori podliježu naknadnom pregledu Banke.

Odjeljak IV Povlačenje sredstava Zajma

A. Opšti dio

1. Zajmoprimac može povlačiti sredstva Zajma u skladu s odredbama člana II Opštih uslova ovog Odjeljka i onim dodatnim instrukcijama koje Banka navede u obavještenju Zajmoprimcu (uključujući »Smjernice Svjetske banke za isplatu sredstava za projekte« iz maja 2006. koje Banka povremeno revidira i kako se budu primjenjivale na ovaj Ugovor u skladu sa tim instrukcijama), da bi finansirao Kvalifikovane rashode koji su izloženi u tabeli u stavu 2 koji slijedi.
2. Tabela koja slijedi navodi kategorije Kvalifikovanih rashoda koji se mogu finansirati iz sredstava Zajma (»Kategorija«), alokaciju iznosa Zajma za svaku Kategoriju i procenat rashoda koji će se finansirati za Kvalifikovane rashode u svakoj Kategoriji.

Kategorija	Iznos Zajma koji je alociran (izražen u eurima)	Procenat rashoda koji se finansira (uključujući poreze)
(1) Grantovi za ruralni razvoj u okviru Dijela A.1 Projekta		100%
(2) Dobra, radovi, usluge osim usluga konsultanata, usluge konsultanata, operativni troškovi i obuka u okviru Projekta.		100%
(3) Provizija za obradu zajma		Iznos koji se plaća na osnovu Odjeljka 2.03 ovog Ugovora u skladu sa Odjeljkom 2.07 (b) Opštih uslova
(4) Premija za kamatne <i>caps</i> i <i>collars</i>	0	Iznos koji se plaća na osnovu Odjeljka 2.08 (c) ovog Ugovora
UKUPAN IZNOS	3.000.000	

B. Uslovi za povlačenje sredstava; Period povlačenja sredstava

1. Izuzetno od odredbi Dijela A ovog Odjeljka, neće se vršiti povlačenje sredstava za:
 - (a) plaćanja izvršena prije datuma ovog Ugovora, ili
 - (b) rashode u okviru Kategorije (1) osim ukoliko Primalac ne odobri Priručnik o pravilima i procedurama koji je po formi i sadržini zadovoljavajući za Banku.
2. Datum završetka projekta je 30. mart 2019. godine.

PRILOG 3

Program amortizacije

1. Tabela koja slijedi izlaže Datume plaćanja glavnice Zajma i procenat od ukupnog iznosa glavnice Zajma koji se plaća na svaki Datum plaćanja glavnice Zajma (»Udio rate«). Ako su sredstva Zajma u potpunosti povučena na prvi Datum plaćanja glavnice, iznos glavnice Zajma koji otplaćuje Zajmoprimac na svaki Datum plaćanja glavnice utvrđuje Banka tako što množi: (a) Saldo povučenih iznosa Zajma na dan prvog Datuma plaćanja glavnice; sa (b) Udjelom rate za svaki Datum plaćanja glavnice, taj iznos za otplatu će se uskladiti, ako je to potrebno, oduzimanjem bilo kog iznosa navedenog u stavu 4 ovog Priloga, na koji se primjenjuje Konverzija valute.

Datum plaćanja glavnice	Udio rate (izražen u procentima)
1. novembar 2021.	3,91%
1. maj 2022	4,01%
1. novembar 2022	4,11%
1. maj 2023	4,21%
1. novembar 2023	4,32%
1. maj 2024	4,42%
1. novembar 2024	4,53%
1. maj 2025	4,65%
1. novembar 2025	4,76%
1. maj 2026	4,88%
1. novembar 2026	5,01%
1. maj 2027	5,13%
1. novembar 2027	5,26%
1. maj 2028	5,39%
1. novembar 2028	5,52%
1. maj 2029	5,66%
1. novembar 2029	5,80%
1. maj 2030	5,95%
1. novembar 2030	6,10%
1. maj 2031	6,38%

2. Ako sredstva Zajma nijesu u potpunosti povučena na dan prvog Datuma plaćanja glavnice, iznos glavnice Zajma koji otplaćuje Zajmoprimac na svaki Datum plaćanja glavnice se određuje na način koji slijedi:
 - (a) Pod uslovom da su bilo koja sredstva Zajma povučena na dan prvog Datuma plaćanja glavnice, Zajmoprimac otplaćuje povučeni saldo Zajma sa tim datumom u skladu sa stavom 1 ovog Priloga.
 - (b) Bilo koji iznos koji je povučen nakon prvog Datuma plaćanja glavnice se otplaćuje na svaki Datum plaćanja glavnice koji slijedi nakon datuma tog povlačenja u iznosima koje utvrdi Banka tako što će pomnožiti svako takvo povlačenje razlomkom, čiji je brojilac originalni Udio rate koji je naznačen u tabeli u stavu 1 ovog Priloga za predmetni Datum plaćanja glavnice (»Originalni udio rate«) i čiji je imenilac zbir svih preostalih Originalnih udjela rata za Datume plaćanja glavnice koji dospijevaju na taj datum ili nakon tog datuma, a takvi će se iznosi uskladiti ako je to potrebno oduzimanjem bilo kog

iznosa navedenog u stavu 4 ovog Priloga, na koje se primjenjuje Konverzija valute.]

3. (a) Iznosi sredstava Zajma koji su povučeni u roku od dva kalendarska mjeseca prije bilo kog Datuma plaćanja glavnice, isključivo za potrebe izračunavanja iznosa glavnice koji dospijevaju za plaćanje na bilo koji Datum plaćanja glavnice, se smatraju kao povučeni i neotplaćeni na drugi Datum plaćanja glavnice koji slijedi nakon datuma povlačenja sredstava i dospijeva za otplatu na svaki Datum plaćanja glavnice počevši od drugog Datuma plaćanja glavnice koji slijedi nakon datuma povlačenja sredstava.
- (b) Izuzetno od odredbi podstava (a) ovog stava, ako u bilo kom trenutku Banka usvoji sistem fakturisanja po osnovu datuma dospijeća, u okviru koga se fakture izdaju na Datum ili nakon pojedinog Datuma plaćanja glavnice, odredbe tog podstava se više ne primjenjuju na bilo koja povlačenja nakon usvajanja takvog sistema fakturisanja.
4. Izuzetno od odredbi stavova 1 i 2 ovog Priloga, nakon Konverzije valute u Odobrenu valutu cijelog ili bilo kog dijela povučenog salda Zajma, iznos koji je na takav način konvertovan u Odobrenu valutu koji dospijeva za otplatu na bilo koji Datum plaćanja glavnice koji nastupa nakon Perioda konverzije, određuje Banka tako što množi taj iznos u sopstvenoj valuti neposredno prije Konverzije putem ili: (i) deviznog kursa koji odražava iznose glavnice u Odobrenoj valuti koje plaća Banka po osnovu Transakcije zaštite valute koja se odnosi na Konverziju; ili (ii) ako Banka tako odluči u skladu sa Smjernicama za konverziju, sa deviznim kursom koji je komponenta stope iz Službene kotacijske stope (*Screen Rate*).

DODATAK

Odjeljak I. Definicije

1. „Poljoprivredna gazdinstva“ označavaju svaku proizvodnu jedinicu, kojom se pojedinačno upravlja, koja je uključena u primarnu poljoprivrednu proizvodnju bilo kao glavna ili sekundarna poslovna aktivnost i koja se nalazi na teritoriji Zajmoprimca.
2. »Antikorupcijske smjernice« znače »Smjernice o sprječavanju i suzbijanju prevara i korupcije na projektima koji se financiraju iz zajmova IBRD-a i kredita i grantova IDA-e«, od 15. oktobra 2006, revidirane u januaru 2011. godine.
3. „Korisnik“ označava primaoca granta za ruralni razvoj u okviru Dijela A.1 Projekta i uključuje privatna poljoprivredna gazdinstva, organizacije proizvođača, mala i srednja preduzeća, NVO i turistička udruženja, koji su svi izabrani u skladu sa kriterijumima i procedurama definisanim u Priručniku o pravilima i procedurama, a „Korisnici“ označavaju više od jednog takvog Korisnika.
4. »Kategorija« znači kategorija koja je navedena u tabeli u Odjeljku IV Priloga 2 ovog Ugovora.
5. »Smjernice za konsultante« znači »Smjernice: Izbor i zapošljavanje konsultanata od strane zajmoprimaca Svjetske banke na osnovu zajmova Međunarodne banke za obnovu i razvoj, kao i kredita i grantova Međunarodnog udruženja za razvoj (IDA)« objavljene u januaru 2011. godine (revidirane u julu 2014. godine).
6. „Ekološka procjena“ ili „EA“ označava procjenu od 31. avgusta 2008. godine koju je izvršio i usvojio Zajmoprimac u vezi sa Originalnim projektom i koji je zadovoljavajući za Banku, a sastoji se od grupe mjera za ublažavanje, za monitoring i institucionalnih mjera (uključujući mjere za suzbijanje štetočina, koje imaju za cilj da izbjegnu bilo kakav negativni uticaj na prirodna staništa, šume i fizička kulturna dobra) koje su potrebne za Projekat i koje treba preduzeti da bi se eliminisali negativni uticaji na životnu sredinu, da bi se oni kompenzirali ili sveli na prihvatljive nivoe, kao i korake koji su neophodni da se takve mjere sprovedu, uključujući mjere i informacije koje su potrebne za izradu planova za upravljanje životnom sredinom koji su specifični za određenu lokaciju, planova za sticanje zemljišta i/ili planova za raseljavanje i kontrolne liste koje se pominju u stavu 3 Dijela Odjeljka I u Dodatku 2 uz ovaj Ugovor.
7. „Okvir ekološkog i socijalnog upravljanja“ ili „ESMF“ označava okvir od 17. juna 2008. godine koji je pripremio i usvojio Zajmoprimac u vezi sa Originalnim projektom i koji je zadovoljavajući za Banku, ažuriran i ponovo objavljen 24. juna 2014. godine, a sastoji se od grupe mjera za ublažavanje, za monitoring i institucionalnih mjera (uključujući mjere za suzbijanje štetočina, koje imaju za cilj da izbjegnu bilo kakav negativni uticaj na prirodna staništa, šume i fizička kulturna dobra) koje su potrebne za Projekat i koje treba preduzeti da bi se eliminisali negativni uticaji na životnu sredinu, da bi se oni kompenzirali ili sveli na prihvatljive nivoe, kao i korake koji su neophodni da se takve mjere sprovedu, uključujući mjere i informacije koje su potrebne za izradu planova za upravljanje životnom sredinom koji su specifični za određenu lokaciju i planova socijalnog upravljanja.
8. „EU“ označava Evropsku uniju.
9. „EU-IPARD“ označava instrument Evropske unije za pretpristupnu pomoć za ruralni razvoj.

10. „Kapaciteti za proizvodnju prehrambenih proizvoda“ označavaju bilo koji objekat koji se bavi baratanjem, pripremom ili proizvodnjom prehrambenih proizvoda (ali isključujući restorane i maloprodaju prehrambenih proizvoda) koji se nalazi na teritoriji Zajmoprimca.
11. »Opšti uslovi« znači »Opšti uslovi za zajmove Međunarodne banke za obnovu i razvoj«, od 12. marta 2012. godine, sa izmjenama iz Odjeljka II ovog Dodatka.
12. „IACS“ označava Integrisani sistem administracije i kontrole Evropske unije, čiji je cilj da osigura da se transakcije koje se finansiraju iz Evropskog garantnog fonda za poljoprivredu stvarno realizuju i ispravno izvode i da se spriječe i riješe bilo kakve nepravilnosti.
13. „Upravljačko tijelo“ označava jedinicu koja je osnovana 27. oktobra 2011. godine na osnovu Odluke br.03-7161/4 koju je donijela Vlada Zajmoprimca.
14. „Priručnik o pravilima i procedurama“ označava priručnik u kojem se opisuju procedure za realizovanje grantova za ruralni razvoj u okviru dijela A.1 Projekta, kojeg treba da odobri Zajmoprimac shodno Odjeljku IV.B.1 (b) Priloga 2 uz ovaj Ugovor i koji uključuje između ostalog: (a) odgovarajuće procedure i kontrole koje se odnose na orihvatljivost, ocjenu, izbor, nabavke i tok sredstava grantova za ruralni razvoj, sa ciljem da se osigura namjensko korišćenje sredstava i (b) odgovarajuće ekološke i socijalne zaštitne mjere.
15. „MPRR“ označava Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Zajmoprimca i uključuje bilo kojeg sukcesora ovog Ministarstva.
16. „MOU“ označava Memorandum o razumijevanju od 16. januara 2009. godine između Ministarstva finansija i MPRR Zajmoprimca, koji je zadovoljavajući za Banku i kojim se definišu uloge i obaveze strana u realizaciji Projekta.
17. „Operativni troškovi“ označavaju uvećane troškove Jedinice za tehničku podršku (TSU) na račun komunikacije i kancelarijskih troškova u vezi sa Projektom i uvećane troškove Tima za upravljanje projektom (PMT) na račun upravljanja, monitoringa i ocjene Projekta, koji mogu da uključe održavanje vozila (uključujući troškove goriva), troškove iznajmljivanja i održavanja kancelarije i opreme, troškove prevoza i tumačenja, komunikacija, štampanja i publikacija, pribora, lokalne putne troškove i troškove terenskih obilazaka (uključujući dnevnice), razumne bankarske troškove i druge razne troškove koji su direktno vezani za realizaciju Projekta, sve na bazi periodičnih budžeta koji su prihvatljivi za Banku.
18. „Originalni Ugovor o zajmu“ označava Ugovor o zajmu za Projekat institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede između Zajmoprimca i Banke, od 27. maja 2009. godine, sa kasnijim izmjenama i dopunama (Zajam br.7716-ME).
19. „Originalni projekat“ znači Projekat institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede u Crnoj Gori koji je opisan u Originalnom ugovoru o zajmu.
20. „Agencija za plaćanje“ označava tijelo koje je osnovano 27. oktobra 2011. godine na osnovu Odluke br. 03-7161/4 Vlade Zajmoprimca i koje je odgovorno, između ostalog, za: (i) obradu zahtjeva za dobijanje pomoći, (ii) davanje saglasnosti i izvršavanje plaćanja u skladu sa kriterijumima prihvatljivosti koji su definisani u Priručniku o pravilima i procedurama; (iii) organizovanje prethodnih (ex-ante) i naknadnih (ex-post) kontrola na terenu i (iv) vršenje internih revizija.

21. „Smjernice za nabavke“ znači „Smjernice za: nabavku roba, radova i usluga, osim konsultantskih, iz zajmova IBRD-a, kredita i grantova IDA-e od strane Zajmoprimaca Svjetske banke“ od januara 2011. (revidirane jula 2014. godine).
22. „Plan nabavki“ znači plan nabavki Zajmoprimca za Projekat, datiran _____ iz stava 1.18 Smjernica za nabavke i stava 1.25 Smjernica za konsultante, koji se povremeno ažurira u skladu sa odredbama iz navedenih stavova.
23. »PMT« znači Tim za upravljanje Projektom koji je osnovalo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja 13. marta 2008. godine i koji je zadužen za cjelokupnu implementaciju, koordinaciju, praćenje i ocjenu Projekta.
24. »Operativni priručnik za Projekat« znači priručnik u vezi sa Originalnim projektom, koji Zajmoprimac ažurira u skladu sa Odjeljkom 4.01 ovog Ugovora i u kojem su opisane procedure za realizaciju Projekta, uključujući, između ostalog: (a) procedure kojima se reguliše kadrovsko popunjavanje, nabavke, računovodstvo, finansijsko upravljanje uključujući adekvatne mjere za nabavke i forenzičke revizije, ekološke i socijalne zaštitne mjere i aranžmane za praćenje i ocjenu; i (b) aranžmane za finansijsko upravljanje.
25. „Upravni odbor projekta“ znači Upravni odbor Projekta kojim predsjedava MPRR i koji je osnovan 15. februara 2010. godine putem Rješenja 320/10-0201-4114 ministra poljoprivrede i ruralnog razvoja za potrebe sveukupnog nadzora nad projektom.
26. „RPF“ ili „Okvir politike raseljavanja“ označava okvir od 14. novembra 2008. godine, koji je pripremio i usvojio Zajmoprimac u vezi sa Originalnim projektom i koji je zadovoljavajući za Banku, a kojim se uspostavljaju principi, organizacioni aranžmani i strukturni kriterijumi potencijalnog raseljavanja i kompenzacije koji bi se primijenili na realizaciju projekta u skladu sa zakonima Crne Gore i zaštitnom politikom banke o prinudnom raseljavanju.
27. „Grant za ruralni razvoj“ označava grant koji je dao ili predložio Zajmoprimac za Korisnika u okviru Dijela A.1 Projekta, a „Grantovi za ruralni razvoj“ označavaju više od jednog takvog granta.
28. „Ugovor o grantu za ruralni razvoj“ označava Ugovor zaključen između Zajmoprimca i Korisnika u skladu sa uslovima utvrđenim u stavu 2 dijela C Odjeljka I Priloga 2 uz ovaj Ugovor, sa povremenim izmjenama i dopunama koje ugovorne strane mogu da vrše.
29. „Potprojekat“ označava potprojekat koji je Zajmoprimac odabrao i odobrio za finansiranje iz granta za ruralni razvoj u skladu sa kriterijumima i procedurama utvrđenim u Priručniku o pravilima i procedurama.
30. „Plan sistematizacije“ označava akcioni plan za reorganizaciju institucija u poljoprivrednom sektoru koji je odobrila Vlada Zajmoprimca 29. januara 2016. godine na osnovu Rješenja br.08-67 kako bi se njen institucionalni okvir doveo u sklad sa zahtjevima EU, a koji MPRR kasnije može s vremena na vrijeme da mijenja i dopunjava.
31. »Obuka« označava, u vezi sa Projektom, studijska putovanja, kurseve za obuku, seminare, radionice i ostale aktivnosti obuke, koje nijesu uključene u ugovore za nabavku dobara ili usluga, uključujući materijale za obuku, zakup prostora i opreme, putne troškove, smještaj i troškove dnevnica polaznika obuke i predavača, naknade predavača i ostale različite inpute vezane za obuku.

32. „TSU“ znači Jedinica za tehničku podršku u okviru Ministarstva finansija Zajmoprimca.

Odjeljak II. Izmjene Opštih uslova

Opšti uslovi mijenjaju se i glase:

1. U **Sadržaju**, pozivanja na Odjeljke, nazive Odjeljaka i brojeve Odjeljaka mijenjaju se tako da odražavaju izmjene u stavovima u daljem tekstu.
2. Odjeljak 3.01. (*Provizija za obradu zajma*) mijenja se i glasi:

„Odjeljak 3.01. *Provizija za obradu zajma; Godišnja naknada za otvaranje kreditne linije*

(a) Zajmoprimac plaća Banci proviziju za obradu zajma na Iznos zajma po stopi utvrđenoj u Ugovoru o zajmu („Provizija za obradu zajma“).

(b) Zajmoprimac plaća Banci godišnju naknadu za otvaranje kreditne linije na nepovučeni dio zajma po stopi utvrđenoj u Ugovoru o zajmu („Naknada za otvaranje kreditne linije“). Naknada za otvaranje kreditne linije obračunava se od dana koji pada šezdeset dana nakon datuma Ugovora o zajmu do dana kada Zajmoprimac povuče sredstva sa Računa zajma ili ih otkaže. Naknadu za otvaranje kreditne linije plaća se polugodišnje unazad na svaki Datum plaćanja.”

3. U Dodatku, **Definicije**, mijenjaju se sva relevantna pozivanja na brojeve Odjeljaka i stavove, po potrebi, tako da odražavaju izmjene u stavu 2 iznad.
4. Dodatak se mijenja unošenjem novog stava 19 sa sljedećom definicijom „naknade za otvaranje kreditne linije“, i renumerisanjem stavova koji slijede u skladu sa tim:

“19. „Naknada za otvaranje kreditne linije“ znači naknada za otvaranje kreditne linije utvrđena u Ugovoru o zajmu za svrhe Odjeljka 3.01(b).”

LOAN NUMBER _____ - ____

Loan Agreement

**Additional Financing for the Institutional Development and Agriculture Strengthening
Project**

between

MONTENEGRO

and

**INTERNATIONAL BANK FOR RECONSTRUCTION
AND DEVELOPMENT**

Dated _____, 2016

LOAN AGREEMENT

Agreement dated _____, 2016, between MONTENEGRO ("Borrower") and INTERNATIONAL BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT ("Bank") for the purpose of providing additional financing for activities related to the Original Project (as defined in the Appendix to this Agreement). The Borrower and the Bank hereby agree as follows:

ARTICLE I — GENERAL CONDITIONS; DEFINITIONS

- 2.01. The General Conditions (as defined in the Appendix to this Agreement) constitute an integral part of this Agreement.
- 2.02. Unless the context requires otherwise, the capitalized terms used in this Agreement have the meanings ascribed to them in the General Conditions or in the Appendix to this Agreement.

ARTICLE II — LOAN

- 2.01. The Bank agrees to lend to the Borrower, on the terms and conditions set forth or referred to in this Agreement, the amount of three million Euro (EUR 3,000,000), as such amount may be converted from time to time through a Currency Conversion in accordance with the provisions of Section 2.08 of this Agreement ("Loan"), to assist in financing the project described in Schedule 1 to this Agreement ("Project").
- 2.08. The Borrower may withdraw the proceeds of the Loan in accordance with Section IV of Schedule 2 to this Agreement.
- 2.09. The Front-end Fee payable by the Borrower shall be equal to one quarter of one percent (0.25%) of the Loan amount.
- 2.10. The Commitment Charge payable by the Borrower shall be equal to one quarter of one percent (0.25%) per annum on the Unwithdrawn Loan Balance.
- 2.05. The interest payable by the Borrower for each Interest Period shall be at a rate equal to the Reference Rate for the Loan Currency plus the Fixed Spread; provided, that upon a Conversion of all or any portion of the principal amount of the Loan, the interest payable by the Borrower during the Conversion Period on such amount shall be determined in accordance with the relevant provisions of Article IV of the General Conditions. Notwithstanding the foregoing, if any amount of the Withdrawn Loan Balance remains unpaid when due and such non-payment continues for a period of thirty days, then the interest payable by the Borrower shall instead be calculated as provided in Section 3.02 (e) of the General Conditions.
- 2.06. The Payment Dates are May 1 and November 1 in each year.
- 2.07. The principal amount of the Loan shall be repaid in accordance with the provisions of Schedule 3 to this Agreement.
- 2.08. (a) The Borrower may at any time request any of the following Conversions of the terms of the Loan in order to facilitate prudent debt management: (i) a change

of the Loan Currency of all or any portion of the principal amount of the Loan, withdrawn or unwithdrawn, to an Approved Currency; (ii) a change of the interest rate basis applicable to: (A) all or any portion of the principal amount of the Loan withdrawn and outstanding from a Variable Rate to a Fixed Rate, or vice versa; or (B) all or any portion of the principal amount of the Loan withdrawn and outstanding from a Variable Rate based on a Reference Rate and the Variable Spread to a Variable Rate based on a Fixed Reference Rate and the Variable Spread, or vice versa; or (C) all of the principal amount of the Loan withdrawn and outstanding from a Variable Rate based on a Variable Spread to a Variable Rate based on a Fixed Spread; and (iii) the setting of limits on the Variable Rate or the Reference Rate applicable to all or any portion of the principal amount of the Loan withdrawn and outstanding by the establishment of an Interest Rate Cap or Interest Rate Collar on the Variable Rate or the Reference Rate.

- (b) Any conversion requested pursuant to paragraph (a) of this Section that is accepted by the Bank shall be considered a "Conversion", as defined in the General Conditions, and shall be effected in accordance with the provisions of Article IV of the General Conditions and of the Conversion Guidelines.
- (c) Promptly following the Execution Date for an Interest Rate Cap or Interest Rate Collar for which the Borrower has requested that the premium be paid out of the proceeds of the Loan, the Bank shall, on behalf of the Borrower, withdraw from the Loan Account and pay to itself the amounts required to pay any premium payable in accordance with Section 4.05 (c) of the General Conditions up to the amount allocated from time to time for the purpose in the table in Section IV of Schedule 2 to this Agreement.

ARTICLE III — PROJECT

- 3.03. The Borrower declares its commitment to the objectives of the Project. To this end, the Borrower shall carry out the Project through MARD in accordance with the provisions of Article V of the General Conditions.
- 3.04. Without limitation upon the provisions of Section 3.01 of this Agreement, and except as the Borrower and the Bank shall otherwise agree, the Borrower shall ensure that the Project is carried out in accordance with the provisions of Schedule 2 to this Agreement.

ARTICLE IV — EFFECTIVENESS; TERMINATION

- 4.01. The Additional Condition of Effectiveness consists of the following, namely that the Project Operational Manual has been updated by the Borrower in form and substance satisfactory to the Bank.
- 4.02. The Effectiveness Deadline is the date ninety (90) days after the date of this Agreement.

ARTICLE V— REPRESENTATIVE; ADDRESSES

- 5.01. The Borrower's Representative is its Minister of Finance.

5.02. The Borrower's Address is:

Ministry of Finance
Stanka Dragojevic 2
81000 Podgorica
Montenegro

Facsimile:
382 20 224 450

5.03. The Bank's Address is:

International Bank for Reconstruction and Development
1818 H Street, N.W.
Washington, D.C. 20433
United States of America

Telex:	Facsimile:
248423(MCI) or 64145(MCI)	1-202-477-6391

AGREED at _____, _____, as of the day and year first above written.

MONTENEGRO

By

Authorized Representative

Name: _____

Title: _____

**INTERNATIONAL BANK FOR
RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT**

By

Authorized Representative

Name: _____

Title: _____

SCHEDULE 1

Project Description

The objectives of the Project are to: (i) improve the delivery of government assistance for sustainable agriculture and rural development in a manner consistent with the EU's pre-accession requirements; (ii) increase the experience of the Borrower's authorities in administering Rural Development Grants in accordance with EU-IPARD core rules; and (iii) support a selected number of Agricultural Holdings and Food Establishments in upgrading towards EU standards.

The Project consists of the following parts:

Part A. Strengthening MARD's Rural Development Program

1. Increasing Rural Development Funding for Target Measures and Areas:

Provision of Rural Development Grants to Beneficiaries to support target measures and areas as provided in the Manual of Rules and Procedures, including, *inter alia*: (a) piloting a direct payment scheme for Rural Development Grants compatible with EU regulation; and (b) implementing a monitoring system for said payment scheme.

2. Strengthening Institutional Capacity:

Provision of technical assistance, Training, goods and works to, *inter alia*: (a) carry out surveys on Beneficiaries' satisfaction in relation with Rural Development Grants; (b) carry out awareness campaigns on Rural Development Grants; (c) strengthen the Borrower's capacity to support potential Beneficiaries in meeting standards, developing business plans, and preparing applications for Rural Development Grants; and (d) strengthen the Borrower's capacity to develop a record keeping system for local farmers and promote agri-environment approaches for rural development.

Part B. Strengthening MARD's Administrative and Management Capacity

1. Administering EU-compatible agriculture and rural development support programs:

Provision of technical assistance, Training, goods and works to: (a) establish within MARD a Managing Authority compatible with EU regulation and responsible for planning and evaluating the Borrower's rural development program, including through agri-environment approaches; (b) support a Paying Agency compatible with EU relevant requirements; (c) prepare and implement the Systematization Plan, including the refurbishment and/or construction of facilities, as deemed necessary under such Plan.

2. Modernizing Agriculture Information Management Systems

Provision of technical assistance, Training, goods and works to help build key components of the Borrower's IACS, including, *inter alia*, software applications, hardware and relevant implementation procedures.

Part C. Support for Project Management, Monitoring and Evaluation

Strengthening the Borrower's Project management, monitoring and evaluation capacity through the provision of goods and consultant services, including Project auditing, Training, and financing of Operating Costs.

SCHEDULE 2

Project Execution

Section I. Implementation Arrangements

A. Institutional Arrangements

1. The Borrower shall maintain, throughout the duration of the Project, the Project Steering Committee with a composition and terms of reference acceptable to the Bank.
2. The Borrower shall maintain, throughout the duration of the Project, the Project Management Team with a composition, staff, resources and terms of reference acceptable to the Bank.
3. The TSU shall be responsible for procurement, financial management and disbursement activities under the Project in accordance with the provisions of this Agreement, the Project Operational Manual, the Manual of Rules and Procedures, the Procurement Plan, and the MOU and, to this end, the Borrower shall maintain, throughout the duration of the Project, the TSU with a composition, staff, resources and terms of reference acceptable to the Bank.
4. The Borrower shall carry out the Project in accordance with this Agreement, the Project Operational Manual and the Manual of Rules and Procedures, and shall not amend, suspend, abrogate, repeal or waive any provision of said Manuals without the prior written approval of the Bank.

B. Anti-Corruption

The Borrower shall ensure that the Project is carried out in accordance with the provisions of the Anti-Corruption Guidelines.

C. Sub-projects

1. Sub-projects under Part A.1 of the Project shall be selected, appraised, implemented and evaluated in accordance with the principles, procedures and requirements set forth in the Manual of Rules and Procedures, Procurement and Consultant Guidelines, Anti-Corruption Guidelines, and the ESMF.
2. The Borrower shall provide each Rural Development Grant under a Rural Development Grant Agreement with the respective Beneficiary on terms and conditions satisfactory to the Bank, which shall include the following:
 - (a) the Rural Development Grant shall be denominated in EUR; and
 - (b) the Borrower shall obtain rights adequate to protect its interests and those of the Bank, including the right to:
 - (i) suspend or terminate the right of the Beneficiary to use the proceeds of the Rural Development Grant, or obtain a refund of all or any part of the amount of the Rural Development Grant, upon the Beneficiary's failure to perform any of its obligations under the Rural Development Grant Agreement; and
 - (ii) require each Beneficiary to: (A) carry out its Sub-project with due diligence and efficiency and in accordance with sound technical,

economic, financial, managerial, environmental and social standards and practices satisfactory to the Bank, including in accordance with the provisions of the Anti-Corruption Guidelines applicable to recipients of loan proceeds other than the Borrower, and the ESMF; (B) provide, promptly as needed, the resources required for the purpose; (C) procure the goods, works and services to be financed out of the Rural Development Grant in accordance with the provisions of this Agreement, and the Procurement and Consultant Guidelines; (D) maintain policies and procedures adequate to enable it to monitor and evaluate in accordance with indicators acceptable to the Bank, the progress of the Sub-project and the achievement of its objectives; (E) (1) maintain a financial management system and prepare financial statements in accordance with consistently applied accounting standards acceptable to the Bank, both in a manner adequate to reflect the operations, resources and expenditures related to the Sub-project; and (2) at the Bank's or the Borrower's request, have such financial statements audited by independent auditors acceptable to the Bank, in accordance with consistently applied auditing standards acceptable to the Bank, and promptly furnish the statements as so audited to the Borrower and the Bank; (F) enable the Borrower and the Bank to inspect the Sub-project, its operation and any relevant records and documents; and (G) prepare and furnish to the Borrower and the Bank all such information as the Borrower or the Bank shall reasonably request relating to the foregoing.

3. The Borrower shall thereafter exercise its rights and carry out its obligations under each Rural Development Grant Agreement in such manner as to protect the interests of the Borrower and the Bank and to accomplish the purposes of the Loan.

D. Safeguards.

1. The Borrower shall carry out the Project in accordance with the EA, the RPF and the ESMF, as applicable, and shall not amend, suspend, abrogate, repeal or waive any of their provisions without the prior written approval of the Bank.
2. The Borrower shall ensure that no Loan proceeds are used to finance: (a) any new irrigation systems or extension of existing irrigation systems; (b) any agri-processing or other activities which could result in increased contamination of international water bodies; or (c) purchase of pesticides.
3. For purposes of Part B.1(c) of the Project and prior to the commencement of works for each proposed site, the Borrower shall: (a) submit to the Bank for its approval: (i) the proposed site for said works and, where required by the EA and/or RPF, the related site-specific environmental management plan, land acquisition and/or resettlement plan and checklist, said site-specific plans and checklist to be in form and substance satisfactory to the Bank; and (ii) the proposed contract for said works to ensure that the provisions of said site-specific plans and checklist are adequately included in said contract; and (b) ensure that such works are carried out in accordance with the Resettlement Policy Framework.

Section II. Project Monitoring Reporting and Evaluation

A. Project Reports

1. The Borrower shall monitor and evaluate the progress of the Project and prepare Project Reports in accordance with the provisions of Section 5.08 of the General Conditions and on the basis of the indicators acceptable to the Bank. Each Project Report shall cover the period of one calendar semester, and shall be furnished to the Bank not later than forty five (45) days after the end of the period covered by such report.

B. Financial Management, Financial Reports and Audits

1. The Borrower shall maintain or cause to be maintained a financial management system in accordance with the provisions of Section 5.09 of the General Conditions.
2. Without limitation on the provisions of Part A of this Section, the Borrower shall prepare and furnish to the Bank not later than forty five (45) days after the end of each calendar quarter, interim unaudited financial reports for the Project covering the quarter, in form and substance satisfactory to the Bank.
3. The Borrower shall have its Financial Statements audited in accordance with the provisions of Section 5.09 (b) of the General Conditions. Each audit of the Financial Statements shall cover the period of one (1) fiscal year of the Borrower, commencing with the fiscal year in which the first withdrawal was made under the Preparation Advance for the Project. The audited Financial Statements for each such period shall be furnished to the Bank not later than six (6) months after the end of such period.

Section III. Procurement

A. General

1. **Goods, Works and Non-consulting Services.** All goods, works and non-consulting services required for the Project and to be financed out of the proceeds of the Loan shall be procured in accordance with the requirements set forth or referred to in Section I of the Procurement Guidelines, and with the provisions of this Section.
2. **Consultants' Services.** All consultants' services required for the Project and to be financed out of the proceeds of the Loan shall be procured in accordance with the requirements set forth or referred to in Sections I and IV of the Consultant Guidelines and with the provisions of this Section.
3. **Definitions.** The capitalized terms used below in this Section to describe particular procurement methods or methods of review by the Bank of particular contracts refer to the corresponding method described in Sections II and III of the Procurement Guidelines, or Sections II, III, IV and V of the Consultant Guidelines, as the case may be.

B. Particular Methods of Procurement of Goods, Works and Non-consulting Services

1. **International Competitive Bidding.** Except as otherwise provided in paragraph 2 below, goods, works and non-consulting services shall be procured under contracts awarded on the basis of International Competitive Bidding.

3. **Other Methods of Procurement of Goods, Works and Non-consulting Services.**
The following methods, other than International Competitive Bidding, may be used for procurement of goods, works and non-consulting services for those contracts specified in the Procurement Plan: (a) National Competitive Bidding, subject to modifications set forth in paragraph 3 below; (b) Shopping; (c) Direct Contracting; (d) Methods or Commercial Practices which have been found acceptable to the Bank; and (e) Community Participation procedures which have been found acceptable to the Bank.
4. Modifications to the Borrower's National Competitive Bidding Procedures:
- (iii) **Registration:** (a) bidding shall not be restricted to pre-registered firms; (b) where registration is required, bidders: (i) shall be allowed a reasonable time to complete the registration process; and (ii) shall not be denied registration for reasons unrelated to their capability and resources to successfully perform the contract, which shall be verified through post-qualification.
 - (iv) **Eligibility:** foreign bidders shall not be precluded from bidding, and no preference of any kind shall be given to national bidders.
 - (ii) **Procedures:** "Open procedures" shall be followed in all cases. Invitations to bid shall be advertised in at least one widely circulated national daily newspaper, allowing a minimum of thirty (30) days for the preparation and submission of bids.
 - (xiii) **Pre-qualification:** when pre-qualification shall be required for large or complex works, invitations to pre-qualify for bidding shall be advertised in at least one (1) widely circulated national daily newspaper a minimum of thirty (30) days prior to the deadline for the submission of pre-qualification applications. Minimum experience, technical and financial requirements shall be explicitly stated in the pre-qualification documents.
 - (xiv) **Participation by government-owned enterprises:** government-owned enterprises in Montenegro shall be eligible to participate in bidding only if they can establish that they are legally and financially autonomous, operate under commercial law and are not a dependent agency of the government. Such enterprises shall be subject to the same bid and performance security requirements as other bidders.
 - (xv) **Bidding documents:** procuring entities shall use the appropriate standard bidding documents for the procurement of works which shall contain draft contract and conditions of contract, satisfactory to the Bank.
 - (xvi) **Submission of bids:** bidders may, at their option, deliver bids either in person, by courier service, or by mail at any time prior to the deadline set the submission of bids.
 - (xvii) **Bid opening and bid evaluation:** bids shall be opened in public and, if two envelopes are submitted for technical and price components, both shall be opened simultaneously. The time for the bid opening shall be the same as for the deadline for receipt of bids or immediately thereafter, and shall be announced, together with the place for bid opening, in the solicitation documents. Evaluation of bids shall be made in strict adherence to the monetarily quantifiable criteria declared in the bidding documents. Extension of bid validity shall be allowed once only for not more than thirty (30) days. No

further extensions should be requested without the prior approval of the Bank. Contracts shall be awarded to qualified bidders having submitted the lowest evaluated substantially responsive bid. Negotiations shall not be allowed with the lowest evaluated bidder or any other bidder.

- (xviii) **Price adjustment:** civil works contracts of long duration (e.g. more than eighteen (18) months) shall contain an appropriate price adjustment clause.
- (xix) **Rejection of bids:** all bids shall not be rejected and new bids solicited without the Bank's prior concurrence.
- (xx) **Contracts:** all contracts shall be in writing, signed and stamped by authorized signatories of the purchaser and the supplier, and shall contain identical terms and conditions of contract to those included in the tender documents.
- (xxi) **Securities:** bid securities shall not exceed two percent (2%) of the estimated cost of the contract; performance securities shall not exceed ten percent (10%). No advance payments shall be made to contractors without a suitable advance payment security. The wording of all such securities shall be included into the bidding documents and be acceptable to the Bank.
- (xxii) **Right to inspect and audit:** each contract financed out of the proceeds of the Loan shall provide that the suppliers, contractors and subcontractors shall permit the Bank, at its request, to inspect their accounts and records relating to the procurement and performance of the contract and to have said accounts and records audited by auditors appointed by the Bank. The deliberate and material violation by the supplier, contractor or subcontractor of such provision may amount to obstructive practice.
- (xxiii) **Fraud and Corruption:** the Bank shall declare a firm or individual ineligible, either indefinitely or for a stated period, to be awarded a contract financed by the Bank, if it at any time determines that the firm or individual has, directly or through an agent, engaged in corrupt, fraudulent, collusive, coercive or obstructive practices in competing for, or in executing, a contract financed by the World Bank Group.

C. Particular Methods of Procurement of Consultants' Services

1. **Quality- and Cost-based Selection.** Except as otherwise provided in paragraph 2 below, consultants' services shall be procured under contracts awarded on the basis of Quality and Cost-based Selection.
2. **Other Methods of Procurement of Consultants' Services.** The following methods, other than Quality and Cost-based Selection, may be used for procurement of consultants' services for those contracts which are specified in the Procurement Plan: (a) Selection under a Fixed Budget; (b) Least Cost Selection; (c) Selection based on Consultants' Qualifications; (d) Selection of Individual Consultants; and (e) Single-source procedures for the Selection of Individual Consultants.

D. Procurement of Operating Costs

Incremental expenditures included in the Operating Costs category can be procured in accordance with the established Borrower's administrative procedures acceptable to the Bank.

E. Review by the Bank of Procurement Decisions

The Procurement Plan shall set forth those contracts which shall be subject to the Bank's Prior Review. All other contracts shall be subject to Post Review by the Bank.

Section IV. Withdrawal of Loan Proceeds

A. General

1. The Borrower may withdraw the proceeds of the Loan in accordance with the provisions of Article II of the General Conditions, this Section, and such additional instructions as the Bank shall specify by notice to the Borrower (including the "World Bank Disbursement Guidelines for Projects" dated May 2006, as revised from time to time by the Bank and as made applicable to this Agreement pursuant to such instructions), to finance Eligible Expenditures as set forth in the table in paragraph 2 below.
2. The following table specifies the categories of Eligible Expenditures that may be financed out of the proceeds of the Loan ("Category"), the allocation of the amounts of the Loan to each Category, and the percentage of expenditures to be financed for Eligible Expenditures in each Category.

Category	Amount of the Loan Allocated (expressed in Euro)	Percentage of Expenditures to be financed (inclusive of Taxes)
(1) Rural Development Grants under Part A.1 of the Project		100%
(2) Goods, works, non-consulting services, consultants' services, Training and Operating Costs for the Project		100%
(3) Front-end Fee		Amount payable pursuant to Section 2.03 of this Agreement in accordance with Section 2.07 (b) of the General Conditions
(4) Interest Rate Cap or Interest Rate Collar premium		Amount due pursuant to Section 2.08(c) of this Agreement
TOTAL AMOUNT	3,000,000	

B. Withdrawal Conditions; Withdrawal Period

1. Notwithstanding the provisions of Part A of this Section, no withdrawal shall be made:
 - (a) for payments made prior to the date of this Agreement; or
 - (b) for expenditures under Category (1) unless the Recipient has approved the Manual of Rules and Procedures in form and substance satisfactory to the Bank.
2. The Closing Date is March 30, 2019.

SCHEDULE 3

Amortization Schedule

5. The following table sets forth the Principal Payment Dates of the Loan and the percentage of the total principal amount of the Loan payable on each Principal Payment Date ("Installment Share"). If the proceeds of the Loan have been fully withdrawn as of the first Principal Payment Date, the principal amount of the Loan repayable by the Borrower on each Principal Payment Date shall be determined by the Bank by multiplying: (a) Withdrawn Loan Balance as of the first Principal Payment Date; by (b) the Installment Share for each Principal Payment Date, such repayable amount to be adjusted, as necessary, to deduct any amounts referred to in paragraph 4 of this Schedule, to which a Currency Conversion applies.

Principal Payment Date	Installment Share (Expressed as a Percentage)
November 1, 2021	3.91%
May 1, 2022	4.01%
November 1, 2022	4.11%
May 1, 2023	4.21%
November 1, 2023	4.32%
May 1, 2024	4.42%
November 1, 2024	4.53%
May 1, 2025	4.65%
November 1, 2025	4.76%
May 1, 2026	4.88%
November 1, 2026	5.01%
May 1, 2027	5.13%
November 1, 2027	5.26%
May 1, 2028	5.39%
November 1, 2028	5.52%
May 1, 2029	5.66%
November 1, 2029	5.80%
May 1, 2030	5.95%
November 1, 2030	6.10%
May 1, 2031	6.38%

2. If the proceeds of the Loan have not been fully withdrawn as of the first Principal Payment Date, the principal amount of the Loan repayable by the Borrower on each Principal Payment Date shall be determined as follows:
- (a) To the extent that any proceeds of the Loan have been withdrawn as of the first Principal Payment Date, the Borrower shall repay the Withdrawn Loan Balance as of such date in accordance with paragraph 1 of this Schedule.
 - (b) Any amount withdrawn after the first Principal Payment Date shall be repaid on each Principal Payment Date falling after the date of such withdrawal in amounts determined by the Bank by multiplying the amount of each such withdrawal by a fraction, the numerator of which is the original Installment Share specified in the table in paragraph 1 of this Schedule for said Principal Payment Date ("Original Installment Share") and the denominator of which is the sum of all remaining Original Installment Shares for Principal Payment Dates falling on or after such date[, such amounts repayable to be adjusted, as

necessary, to deduct any amounts referred to in paragraph 4 of this Schedule, to which a Currency Conversion applies.

3. (a) Amounts of the Loan withdrawn within two calendar months prior to any Principal Payment Date shall, for the purposes solely of calculating the principal amounts payable on any Principal Payment Date, be treated as withdrawn and outstanding on the second Principal Payment Date following the date of withdrawal and shall be repayable on each Principal Payment Date commencing with the second Principal Payment Date following the date of withdrawal.
 - (c) Notwithstanding the provisions of sub-paragraph (a) of this paragraph, if at any time the Bank adopts a due date billing system under which invoices are issued on or after the respective Principal Payment Date, the provisions of such sub-paragraph shall no longer apply to any withdrawals made after the adoption of such billing system.
4. Notwithstanding the provisions of paragraphs 1 and 2 of this Schedule, upon a Currency Conversion of all or any portion of the Withdrawn Loan Balance to an Approved Currency, the amount so converted in the Approved Currency that is repayable on any Principal Payment Date occurring during the Conversion Period, shall be determined by the Bank by multiplying such amount in its currency of denomination immediately prior to the Conversion by either: (i) the exchange rate that reflects the amounts of principal in the Approved Currency payable by the Bank under the Currency Hedge Transaction relating to the Conversion; or (ii) if the Bank so determines in accordance with the Conversion Guidelines, the exchange rate component of the Screen Rate.

APPENDIX

Section I. Definitions

33. "Agricultural Holdings" means any production unit, individually managed, involved in primary agricultural productions either as a main or secondary business activity and located in the Borrower's territory.
34. "Anti-Corruption Guidelines" means the "Guidelines on Preventing and Combating Fraud and Corruption in Projects Financed by IBRD Loans and IDA Credits and Grants", dated October 15, 2006 and revised in January 2011.
35. "Beneficiary" means a recipient of a Rural Development Grant under Part A.1 of the Project, and includes private agricultural holdings, producer organizations, small and medium sized enterprises, NGOs and tourist associations, all selected in accordance with criteria and procedures set forth in the Manual of Rules and Procedures, and "Beneficiaries" means more than one such Beneficiary.
36. "Category" means a category set forth in the table in Section IV of Schedule 2 to this Agreement.
37. "Consultant Guidelines" means the "Guidelines: Selection and Employment of Consultants under IBRD Loans and IDA Credits and Grants by World Bank Borrowers" dated January 2011 (revised July 2014).
38. "EA" or "Environmental Assessment" means the assessment dated August 31, 2008, prepared and adopted by the Borrower in connection with the Original Project and satisfactory to the Bank, consisting of a set of mitigation, monitoring, and institutional measures (including measures for pest management and aimed to avoid any negative impact on natural habitats, forests and physical cultural resources) required for the Project and to be taken to eliminate adverse environmental impacts, offset them, or reduce them to acceptable levels, as well as actions needed to implement said measures, including the measures and information required for the preparation of site-specific environmental management plans, land acquisition and/or resettlement plans and checklists referred to in paragraph 3 of Part D of Section I of Schedule 2 to this Agreement.
39. "Environmental and Social Management Framework" or "ESMF" means the framework dated June 17, 2008, prepared and adopted by the Borrower in connection with the Original Project and satisfactory to the Bank, as updated and re-disclosed on June 24, 2014, consisting of a set of mitigation, monitoring, and institutional measures (including measures for pest management and aimed to avoid any negative impact on natural habitats, forests and physical cultural resources), required for the Project and to be taken to eliminate adverse environmental and social impacts, offset them, or reduce them to acceptable levels, as well as actions needed to implement said measures, including the measures and information required for the preparation of site-specific environmental and social management plans.
40. "EU" means the European Union.
41. "EU-IPARD" means the European Union Instrument for Pre-Accession Assistance for Rural Development.

42. "Food Establishments" means any establishment handling, preparing or producing food products (but excluding restaurants and food retailers) located in the Borrower's territory.
43. "General Conditions" means the "International Bank for Reconstruction and Development General Conditions for Loans", dated March 12, 2012, with the modifications set forth in Section II of this Appendix.
44. "IACS" means the European Union's Integrated Administrative and Control System aimed at ensuring that transactions financed by the European Agricultural Guarantee Fund are actually carried out and executed correctly, and to prevent and deal with any irregularities.
45. "Managing Authority" means the unit established on October 27, 2011, through Decision No. 03-7161/4 issued by the Borrower's Council of Ministers.
46. "Manual of Rules and Procedures" means the manual describing the procedures for implementing the Rural Development Grants under Part A.1 of the Project, to be approved by the Borrower pursuant to Section IV.B.1(b) of Schedule 2 to this Agreement, and including, *inter alia*: (a) adequate procedures and controls relating to eligibility, evaluation, selection, procurement and flow of funds for Rural Development Grants, with a view to ensure use of funds for intended purposes; and (b) adequate environmental and social safeguard measures.
47. "MARD" means the Borrower's Ministry of Agriculture and Rural Development and includes any successor thereto.
48. "MOU" means a Memorandum of Understanding, dated January 16, 2009, between the Borrower's Ministry of Finance and MARD, satisfactory to the Bank, defining the roles and obligations of the parties in the implementation of the Project.
49. "Operating Costs" means the incremental expenses incurred by the TSU on account of Project related communication and office supplies and the incremental expenses incurred by the PMT on account of the Project management, monitoring and evaluation, which may include the maintenance of a vehicle (including fuel costs), costs of office and equipment rental and maintenance, translation and interpretation, communication, printing and publications, supplies, local travel costs and field trip expenses (including *per diem*), reasonable bank charges, and other miscellaneous costs directly associated with the Project implementation, all based on periodic budgets acceptable to the Bank.
50. "Original Loan Agreement" means the loan agreement for the Institutional Development and Agriculture Strengthening Project between the Borrower and the Bank, dated May 27, 2009, as subsequently amended (Loan No. 7716-ME).
51. "Original Project" means the Montenegro Institutional Development and Agricultural Strengthening Project, described in the Original Loan Agreement.
52. "Paying Agency" means the body, established on October 27, 2011 through Decision No. 03-7161/4 issued by the Borrower's Council of Ministers and responsible for, *inter alia*: (i) processing aid applications; (ii) authorizing and executing payments in line with the eligibility criteria defined in the Manual of Rules and Procedures; (iii) organizing on-the-spot *ex-ante* and *ex-post* controls; and (iv) carrying out internal audits.

53. "Procurement Guidelines" means the "Guidelines: Procurement of Goods, Works and Non-consulting Services under IBRD Loans and IDA Credits and Grants by World Bank Borrowers" dated January 2011 (revised July 2014).
54. "Procurement Plan" means the Borrower's procurement plan for the Project, dated [REDACTED] and referred to in paragraph 1.18 of the Procurement Guidelines and paragraph 1.25 of the Consultant Guidelines, as the same shall be updated from time to time in accordance with the provisions of said paragraphs.
55. "PMT" means the Project Management Team established by MARD on March 13, 2008, and responsible for the overall implementation, coordination, monitoring and evaluation of the Project.
56. "Project Operational Manual" means the manual prepared in connection with the Original Project, to be updated by the Borrower pursuant to Section 4.01 of this Agreement and describing the procedures for Project implementation, including, *inter alia*: (a) procedures governing staffing, procurement, accounting, financial management, including adequate measures for procurement and forensic audits, environmental and social safeguards, and monitoring and evaluation arrangements; and (b) the financial management arrangements.
57. "Project Steering Committee" means the Project Steering Committee chaired by the MARD and established on February 15, 2010, through Ministerial Resolution 320/10-0201-4114 issued by the Minister of Agriculture and Rural Development for the purposes of overall Project oversight.
58. "RPF" or "Resettlement Policy Framework" means the framework dated November 14, 2008, prepared and adopted by the Borrower in connection with the Original Project and satisfactory to the Bank, which establishes the potential resettlement and compensation principles, organizational arrangements and design criteria to be applied to project implementation in compliance with the laws of Montenegro and the Bank's safeguards policy on involuntary resettlement.
59. "Rural Development Grant" means a grant made or proposed to be made by the Borrower to a Beneficiary under Part A.1 of the Project; and "Rural Development Grants" means more than one such grant.
60. "Rural Development Grant Agreement" means the agreement entered into between the Borrower and a Beneficiary according to terms and conditions set forth in paragraph 2 of Part C of Section I of Schedule 2 to this Agreement, as such agreement may be amended from time to time by its parties.
61. "Sub-project" means a sub-project selected and approved by the Borrower to be financed by a Rural Development Grant in accordance with the criteria and procedures set forth in the Manual of Rules and Procedures.
62. "Systematization Plan" means the action plan for the reorganization of agriculture sector institutions approved by the Borrower's Council of Ministers on January 29, 2016 through Resolution No. 08-67 to bring its institutional framework more in line with EU requirements, as the same may be subsequently amended by MARD from time to time.
63. "Training" means Project related study tours, training courses, seminars, workshops and other training activities, not included under goods or service providers' contracts, including training materials, space and equipment rental, travel, accommodation and

per diem costs of trainees and trainers, trainers' fees, and other training related miscellaneous inputs.

64. "TSU" means the Technical Services Unit within the Borrower's Ministry of Finance.

Section II. Modifications to the General Conditions

The General Conditions are hereby modified as follows:

2. In the **Table of Contents**, the references to Sections, Section names and Section numbers are modified to reflect the modifications set forth in the paragraphs below.

2. Section 3.01. (*Front-end Fee*) is modified to read as follows:

"Section 3.01. Front-end Fee; Commitment Charge

(c) The Borrower shall pay the Bank a front-end fee on the Loan amount at the rate specified in the Loan Agreement (the "Front-end Fee").

(d) The Borrower shall pay the Bank a commitment charge on the Unwithdrawn Loan Balance at the rate specified in the Loan Agreement (the "Commitment Charge"). The Commitment Charge shall accrue from a date sixty days after the date of the Loan Agreement to the respective dates on which amounts are withdrawn by the Borrower from the Loan Account or cancelled. The Commitment Charge shall be payable semi-annually in arrears on each Payment Date."

3. In the Appendix, **Definitions**, all relevant references to Section numbers and paragraphs are modified, as necessary, to reflect the modification set forth in paragraph 2 above.

4. The Appendix is modified by inserting a new paragraph 19 with the following definition of "Commitment Charge", and renumbering the subsequent paragraphs accordingly:

"19. "Commitment Charge" means the commitment charge specified in the Loan Agreement for the purpose of Section 3.01(b)."